

بررسی مفهوم از خودبیگانگی در رمان «پول: عامل خودکشی» اثر مارتین ایمیس

دکتر فرید قائمی^۱

دکتر جواد یعقوبی^۲

رشا فتاح بیگی^۳

چکیده

به نظر می‌رسد در عصر جدید فقط تعداد محدودی از نویسندگان به بررسی مسائل و مشکلات جامعه پرداخته و سعی در پیدا کردن راه حلی مناسب برای رفع این مشکلات دارند؛ مارتین ایمیس^۱ از جمله نویسندگانی است که تلاش می‌کند تا مسائل جامعه را حل نماید. وی یکی از برجسته‌ترین داستان‌نویسان معاصر انگلیس است، که فروپاشی دنیای منمدن معاصر، از خود بیگانگی، و پوچی درونی انسان را در ادبیات داستانی انگلیس، به تصویر کشیده است. رمان *پول: عامل خودکشی*^۲ از مهمترین این آثار به شمار می‌رود. در این مقاله سعی بر این است که فجایع و افراط‌کاری‌های مادی‌گرا در اواخر قرن بیستم، از خود بیگانگی انسان، و شرایط او در جامعه‌ی مدرن و پست‌مدرن، در رمان *پول* مورد بررسی قرار گیرد. تأثیر غیرانسانی نظام سرمایه‌داری غرب و شرایط خاص این مسئله در غرب پس از جنگ، از مسائلی هستند که در این رمان دیده می‌شود. ایمیس همچنین، جامعه‌ی رویایی آمریکا را که در نظر جهان کانون پول و موفقیت تلقی می‌شود، طوری به نمایش می‌گذارد که در آن، انسان آرامش ذهن و هویت خود را از دست داده است. به زعم کارل مارکس^۳، جامعه‌شناس آلمانی، انسان در زندگی و روند کار، از خود بیگانه شده و کنترلش را بر آنها از دست خواهد داد، لذا زندگی خود را با پول تضمین می‌کند.

کلیدواژه: از خود بیگانگی (Alienation)، طبقات اجتماعی (Class)، مادی‌گرایی (Materialism)، نظام سرمایه‌داری (Capitalism)، هویت (Identity).

۱. استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۲. استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی (واحد کرج)

4. Martiu Amis

5. Money: A Suicide Note

6. Karl Marx

مارتین ایامیس در بیست و پنجم اوت ۱۹۴۹، در لندن دیده به جهان گشود. او یکی از نویسندگان بحث برانگیز معاصر است، که آثارش به دلیل بیان مسائل مهم و جدید شهرت جهانی دارند. وی علاوه بر رمان، داستان کوتاه و مقاله نیز می‌نویسد. امروزه با انتشار بیش از ده رمان در کارنامه‌ی ادبی خود جایگاه ویژه‌ای را در ادبیات انگلستان پیدا کرده و نامش در فهرست نویسندگان مطرح زنده‌ی امروز کشور انگلستان دیده می‌شود. پدرش کینگزلی ایامیس^۱، نویسنده‌ای سرشناس است که جیم خوش‌شانس^۲ از آثار مهم اوست. به گفته فینی^۳: «ایامیس هرچه بزرگتر می‌شد، خود را بیشتر نماینده نسلی می‌دانست که در جهانی متفاوت از پدرش زندگی می‌کرده» (۱). ایامیس همچون پدرش جایزه ادبی سامرست موآم^۴ را برای اولین رمانش از آن خود کرد. رمان پول: عامل خودکشی (۱۹۸۴)، از برجسته‌ترین آثار وی در دهه‌ی ۸۰ به شمار می‌رود. به عقیده برخی منتقدان، این رمان شاهکار اوست. به عقیده دایدریک^۵، رمان پول: عامل خودکشی در اوج کارهای ایامیس قرار دارد و نه تنها از نظر شخصیت‌پردازی، بلکه از نظر نظم ساختاری نیز یکی از رمان‌های درخور توجه دهه‌ی ۸۰ محسوب می‌شود. (۷۰) ایامیس بحث‌هایی جنجال‌برانگیز در رمان‌هایش مطرح می‌کند؛ این فرهنگ خواستار زیاده‌خواهی است، آمال شخصیت‌های این رمان همواره پول، لذت، و فست‌فود است، آنها در

1. Kingsley Amis

2. Lucky Jim

3. Finney

4. Somerset Maugham

5. Diedrick

دنیای تولیدات زندگی می‌کنند و فقط راه استفاده از آنها را بلدند. انسانهای پست مدرن به یک مصرف‌کننده تبدیل شده و روز به روز ارزش و هویت اصلی خود را از دست می‌دهند. آنها دچار نقصان می‌باشند و نمی‌توانند جامعه آرمانی خود را تشکیل دهند (رنیسون^۱، ۶). تلاش ایمیس در مقابله با فرهنگ زیاده‌خواهی در جامعه، به وضوح در رمانش دیده می‌شود. وی به شدت نگران روش زندگی در جامعه ماتریالیستی است - جامعه‌ای که در آن ارزشهای انسانی از بین می‌رود - حرص و طمع زندگی شخصیت اصلی داستان، جان سلف^۲ را نابود و غافل از خلأ معنوی کرده است. پول دنیای او و خدای اوست، برایش وجود دارد چون باورش می‌کند. اما به گفته‌ی مارتین ایمیس: «پول نقص اساسی زندگی ماست. یک توهم، اعتیاد، و توطئه ضمنی است که همه ناگزیر به قبول آنیم.» (دایدریک، ۷۴) سلف همه چیز را در پول می‌بیند. به عقیده‌ی او «پول آزادی است. این واقعیت دارد، آزادی پول است.» (۲۷۰)، «نباید پول را نادیده بگیری، به هیچ وجه.» (۱۵۳) سلف پول را خدای خود می‌داند و همه روابطش را با آن می‌سنجد. بنا بر گفته دایدریک در کتاب *آثار داستانی معاصر انگلیس*^۳، طمع، سلف را وامی‌دارد از اختیار خود چشم‌پوشد و زندانی اعتیاد خود شود (۲۴۷). او از خود بیگانه شده، خود را به وجود آورنده و مرکز نمی‌داند، و حتی مالکیت خود را نفی میکند، این پول است که او را از یک انسان واقعی به ایده‌های انتزاعی تبدیل می‌کند. مفهوم از خود بیگانگی، سردرگمی طبقات اجتماعی، فقدان احساس هویت و عشق، از مسائلی هستند که می‌توان در این رمان از دیدگاه مارکسیستی مورد بررسی قرار داد.

1. Rennison

2. John Self

3. *Contemporary British Fiction*

مضمون مادی‌گرایی

ایمیس در رمان مشهورش *پول*، به صراحت جهان مادی‌گرای قرن بیستم در انگلستان و امریکا را مورد چالش قرار داده، و نشان می‌دهد که چگونه شرایط اقتصادی بر ذهن و اندیشه‌ی انسان تأثیر می‌گذارد و آگاهی او را تحت شعاع قرار می‌دهد. نگاهی به زندگی شخصیت اصلی داستان نشان می‌دهد که پول و زیاده‌خواهی بر زندگی، افکار و کار انسان تأثیر می‌گذارد. همچنین، شرایط فیزیکی، وضعیت ذهنی و احساسی او را تغییر می‌دهد؛ سلف لذت را در پول، اتومبیل، مجلات مبتذل و فست فود می‌داند. در باور سلف، همه چیز را می‌توان با پول خرید، و البته همه به او بدهکارند؛ «الک لیولون^۱ به من بدهکار است، سلینا استریت^۲ به من بدهکار است، بری سلف^۳ به من بدهکار است» (۳). پول قادر است زندگی را تغییر دهد. او پول دوست است، از آن لذت می‌برد و آرزومند این لذت بی‌پایان است (بنی،^۴ ۴۱).

در رمان *پول*، زیاده‌خواهی و مادی‌گرایی در قرن بیستم دیده می‌شود. سلف، خود به این مسئله واقف است؛ «من معتاد قرن بیستم هستم» (۹۱) او که در دنیای سیگار، فست‌فود، و مجلات مبتذل غرق شده است، با تهیه‌کننده‌ای امریکایی برای تهیه فیلمی راجع به زندگی‌اش قرارداد می‌بندد. بازیگران و فیلم‌نامه‌نویسان را ملاقات می‌کند. همچنین، با زن‌های زندگی‌اش آشنا می‌شود؛ سلینا استریت، که سلف را فقط بخاطر پولش می‌خواهد، و مارتینا توین^۵، که سعی دارد سلف را آگاه

-
1. Alec Llewellyn
 2. Selina Street
 3. Barry Self
 4. Benyei
 5. Martina Twin

کند. مارتین ایمیس، خود نیز وارد رمان می‌شود و سلف او را برای دوباره نویسی متن استخدام می‌کند. ایمیس هم سعی می‌کند سلف را به خود بیاورد، اما سلف وقتی پی به منظور مارتینا و ایمیس می‌برد که دیر شده و فیلدینگ گودنی^۱، تهیه کننده، او را فریب داده است. آمریکا درون‌مایه‌ی این رمان است و شرایط آن حائز اهمیت است. زندگی مردم در آمریکا فقط خواستن است، و آمریکا جایی است که انواع سرگرمی‌ها، لذات، و جاذبه‌ها را یکجا دارد؛ دنیای سرمایه‌داری و ارزش‌های آن است. فقیر می‌خواهد ثروتمند، و ضعیف می‌خواهد قدرتمند شود. به گفته ایمیس در مجله نیویورک تایمز ۱۹۹۰، «زمانه‌ی پول که در آن زندگی می‌کنیم، خوشبختی بی‌آبیه‌ای است، که بخاطرش همه چیز نابود می‌شود» (فینی، ۳).

جان سلف اهداف خود، پول و موفقیت را در نیویورک جستجو می‌کند. او بر این باور است که زندگی یکنواختش در لندن «تکرار مکررات است» (۲۵). محل زندگی‌اش منظره‌ای ملالت‌بار دارد. پس به نیویورک می‌آید تا رویاهایش را به تحقق برساند. در پی پول و لذت فراوان در نیویورک، در واقع از گذشته‌اش فرار می‌کند، حتی شخصیتش را هم عوض می‌کند. آمریکا کمکش می‌کند به آرزوهایش برسد. «همیشه می‌دانستم آمریکا سرزمین فرصت‌هاست» (۲۰۷) لندن شهری خسته و از پا افتاده است، شهر فقدان آینده که در سلف احساس ترس و نگرانی به وجود می‌آورد.

نیویورک تأثیر خاصی بر مردمش دارد، چه فقیر و چه پولدار؛ آنها را به خود جذب می‌کند، همه غرق در مادی‌گرایی‌اند. بنابراین، مهم است که سلف هم پولدار باشد. به زعم او، پول در هر شرایطی کارساز است، غایت زندگی است و از عشق هم مهمتر است؛ «پول زیاد شرایطم را بهتر می‌کند، آن وقت سلینا را از

زندگیم می‌رانم و یکی بهتر جایگزینش می‌کنم» (۲۰). سلف آنچنان غرق پول و لذات آن می‌شود که خود را فراموش کرده و حتی متوجه اطراف خود نیست. او نمی‌داند که گودنی در پی فریب اوست. حتی متوجه نیست که سلینا او را فقط به خاطر پولش می‌خواهد و هیچ عشقی بین آنها وجود ندارد. البته شایان ذکر است که در جامعه‌ی متریالیستی که همه به پول و ظاهر توجه می‌کنند جایی برای احساسات و عشق نیست پس همه‌ی رابطه‌ها با پول سنجیده می‌شود. جامعه‌ی متریالیستی، جامعه‌ی فریب تلقی می‌شود. در رمان متوجه این فریبکاری می‌شویم. سلینا در انگلستان و فیلدینگ گودنی در آمریکا، سلف را فریب می‌دهند. سلینا، با برقرار کردن ارتباط با سلف، و گودنی با وعده‌ی پولدار شدن. گودنی از سلف می‌خواهد تا مقدار زیادی پول برای تهیه فیلم خرج کند و او را وادار می‌کند که قرار داد را امضا کند. اما در آخر هم سلینا و هم گودنی او را فریب داده و تمام دارایی او را تصاحب می‌کنند.

رد سرمایه‌داری

در جامعه‌ی سرمایه‌داری، انسان به مانند کالا می‌ماند. کارگران مانند اجناسی که تولید می‌کنند می‌مانند نه انسان. در نتیجه قدرت کارگران از بین می‌رود. طبقه‌ی سرمایه‌دار از نیروی کار کارگران سوء استفاده می‌کنند و کاری می‌کنند که کارگران همیشه محتاج آنان باشند (واکر، ۴۵). در نظر هگل، همه نهادهای عمده، جامعه سرمایه‌داری را دچار از خودبیگانگی می‌دانند. اما از خودبیگانگی آنها تنها در ذهن رخ می‌دهد. در اندیشه‌ی او پول، ذات از خود بیگانه کار و وجود

انسان است، که بر انسان چیره شده و مورد پرستش او قرار می‌گیرد. پول اهمیت فراوانی برای انسان دارد و حتی آن را خدای خود فرض می‌کند.

دهه‌ی ۱۹۸۰، در حقیقت نمایانگر تجلیل بی‌پروا از تجارت و پول بود. در این دوره، هم انگلستان و هم ایالات متحده‌ی امریکا اتفاقات ناگواری مثل جنگ فالکلند^۱ و بیکاری را تجربه کردند. رمان پول، تأثیر مخرب سیاست‌های اقتصادی ریگان^۲ و تاچر^۳ را در این دوره به نمایش می‌گذارد. به گفته پاتریک برنتلینگر^۴، رمان پول نشانگر رابطه‌های مشکوک و کم اهمیت اقتصادی در حکومت تاچر و ریگان در امریکاست (تیو^۵، ۷۹). جان سلف به دنبال کار به نیویورک می‌رود و می‌خواهد فیلم بسازد. او فکر می‌کند در آینده‌ای نزدیک پول زیادی به دست می‌آورد. اما اشتباه می‌کند و فیلدینگ فریبش داده و دست آخر بستنی فروش می‌شود؛ این سرنوشت یک انسان در جامعه سرمایه‌داری است. به گفته کولکس^۶ در پدر و پسر^۷، رمان پول، حمله به طبقات اجتماعی و سرمایه‌داری است. طبقه کارگر همیشه فقیر هستند و هیچ امیدی برای آنها در جامعه‌ی سرمایه‌داری وجود ندارد. جان سلف در پی آن است که ثروتمند شود و با دنیای طبقه‌ی کارگر خداحافظی کند اما این ممکن نیست. به نظر هربرت مارکوزه^۸، جامعه‌ی سرمایه‌داری انحصارطلب است و اجازه‌ی رشد به همگان را نمی‌دهد. در نتیجه‌ی انحصارطلبی، شرایطی را رقم می‌زند که در آن کارگر وضعیت متفاوتی با پیش از

-
1. Falkland
 2. Reagan
 3. Thatcher
 4. Patrick Brantlinger
 5. Tew
 6. Keulks
 7. Father and Son
 8. Herbert Marcuse

جنگ خواهد داشت، زیرا آگاهی او رکود می‌کند (نوذری، ۱۷۱). به نظر مارکوزه در جامعه‌ی سرمایه‌داری جدید، کارگران علی‌رغم آگاهی به این که در این نظام ابزاری بیش نیستند، از وضعیت موجود خرسندند، لذا تفکر و آگاهی از درون ویران می‌شود و بدین ترتیب در این نظام امکان تغییر شرایط سلب می‌شود و راه برون شد از جامعه‌ی سرمایه‌داری در وضعیت موجود مسدود شده پس طبقه‌ی کارگر قادر به انجام هیچ کاری نیست. جان سلف نیز که متعلق به طبقه‌ی کارگر است، هیچ راه‌گریزی ندارد و می‌بایستی بر مبنای اصول جامعه‌ی سرمایه‌داری زندگی کند. در *رمان پول*، اشارات زیادی به شرایط نامساعد اقتصادی انگلستان در دهه‌ی ۸۰ و عقاید متناقض سرمایه‌داری، شده است. این مسئله، خواننده را با جنبه‌های کمدی و تراژیک جامعه‌ی سرمایه‌داری انگلستان و آمریکا آشنا می‌سازد.

شایان ذکر است که جامعه‌ی سرمایه‌داری طبقه‌ی کارگر را به بازی می‌گیرد. انسان تلاش می‌کند، راه‌های زیادی را می‌پیماید تا به مانند طبقات مرفه تا خود را از شرایط سخت رها و آزاد سازد جامعه زندگی کند اما جامعه سرمایه‌داری آن خود می‌داند و به طبقه‌ی کارگر اجازه نمی‌چنین اجازه‌ای به او نمی‌دهد. سرمایه‌داران جامعه را از دهند تا وارد حریم آنها شوند. جان سلف نیز تلاش می‌کرد تا به مانند سرمایه‌داران زندگی کند اما غافل از آن بود که آنها سلف را در زمره و گروه خود راه نمی‌دهند.

از خود بیگانگی در شخصیت‌های رمان

از خود بیگانگی یک مفهوم فیلسوفانه است که با نظریات کارل مارکس فیلسوف آلمانی آمیخته است. اما مضامین آن ریشه در گذشته دارد و در علوم مختلف از قبیل فلسفه، تاریخ، جامعه‌شناسی، اقتصاد معانی مختلف یافته است. در واقع مفهوم از خود بیگانگی از طریق هگل وارد جامعه‌شناسی نوین شد و سپس توسط

مارکسیست‌ها وارد نظریات اجتماعی - اقتصادی شد؛ گرچه این مفهوم، بخشی از گفتگوی روزمرد به شمار می‌رود، اما ارتباط تنگاتنگی با مکتب‌های فکری مختلف که خود را با عقاید مارکس یکسان تلقی می‌کنند، دارد. مارکس از خود بیگانگی انسان‌ها را از جنبه‌ی طبیعت انسانی‌شان مورد توجه قرار می‌دهد. او بر این باور است که از خود بیگانگی نتیجه‌ی برنامه‌ریزی شده‌ی نظام سرمایه‌داری است. از خود بیگانگی ویژگی‌های عینی شرایط انسان در نظام سرمایه‌داری را توصیف می‌کند. مارکس معتقد است که پول مهم‌ترین عامل از خودبیگانگی انسان است. به نظر او به‌هم ریختگی و وارونه شدن تمام ویژگی‌های انسانی و طبیعی، اخوت ناممکن‌ها و قدرت الهی پول ریشه در خصلت آن دارد که با فروش خویش، خویشتن را بیگانه می‌سازد. پول توانایی از خودبیگانه بشر است مالکیت خصوصی هم، ایجادکننده‌ی بیگانگی و هم نتیجه‌ی آن است از یک سو محصول کار بیگانه شده است و از سویی دیگر وسیله‌ای است که با آن کار خود را بیگانه می‌کند. در نظر هگل از خود بیگانگی به شکلی منطقی و فلسفی است (بشیریه، ۱۴۹). در نظر هگل، روح در جهات عینیات از خود بیگانه می‌شود و او معتقد است که مقاومت روابط تولید در مقابل نیروهای تولید موجب از خود بیگانگی انسان در فرایند کار اجتماعی می‌گردد (همان، ۱۲۸).

در رمان پول، بها دادن به ارزش‌های مادی باعث از بین رفتن ارزشهای انسانی و از خود بیگانگی و پوچی درونی شخصیت داستان شده است. در این رمان، ایمیس یک سازنده پیام بازرگانی تلویزیون را نشان می‌دهد که در یک فرهنگ بی‌ارزش بزرگ شده، و تمام توجه و ارتباطاتش تحت تأثیر پول است. جان سلف شخصیت اصلی داستان، هنگام صحبت از پول می‌گوید «من این سخن پلید را دوست دارم» (۱۴۳). او همچنین معتقد است «زمانی که دیگران اثری هنری را تماشا می‌کنند،

کتاب می‌خوانند، یا به یک قطعه موسیقی توجه دارند، ذهن من فقط به دنبال پول است» (۳۰۱).

دایدریک در بخش سوم کتاب شناخت مارتین ایمیس^۱، نظر ما را به این نکته جلب می‌کند که واژه پول عملاً در همه صفحات رمان تکرار شده است. پول برای جان سلف تعیین‌کننده و اساسی است. (۹ - ۶۷) او همچنین بر این باور است که ایمیس، سلف را تحقیر کرده، و سیستم اجتماعی و مصرف‌گرای جامعه غرب را که شخصیت سلف را به وجود آورده، مورد انتقاد قرار داده است (۷۴).

جان سلف علی‌رغم اینکه همه چیز را پول می‌داند، در همان ابتدای داستان که برای تولید فیلم از لندن به نیویورک آمده است، خود را تنها و بیگانه می‌داند؛ «در من چیزی در حال رخ دادن است. منتظرم. این انتظار بزودی به سر خواهد رسید. هر آن اتفاق ناخوشایندی رخ می‌دهد» (۳). سلف دائماً فریب سخنان دیگران را می‌خورد و همیشه اطلاعات نادرست از امور دریافت می‌کند. تنها چیزی که برای او مهم است تماشای تلویزیون و خواندن روزنامه‌های جنجالی است. در حقیقت، این چیزها باعث تنبلی ذاتی او شده است، و همیشه راحت‌ترین و ساده‌ترین راه را در زندگی انتخاب می‌کند. او حتی جنبه‌های انسانی زندگی را از دست داده و به نحوی حیوان‌گونه زندگی می‌کند؛ «وقتی در معرض خطر قرار می‌گیرد، چهره‌اش مانند یک مار چاق است» (۹)، «وقتی از خواب بیدار می‌شود، حس می‌کند گربه‌ای است که زیر گرفته شده است» (۱۱). او که به نیویورک آمده تا با فیلدینگ گودنی تهیه‌کننده‌ی فیلم همکاری کند، بر این امید است که پول زیادی به دست آورده و تمام مشکلاتش را حل کند. گودنی نیز سلف را وادار به خرج کردن می‌کند. سلف همه چیز را پول می‌بیند؛ حتی رابطه‌اش با سلینا، معشوقه سابقش. مارتین ایمیس

هم وارد داستان می‌شود تا سلف را با واقعیات اجتماعی آشنا کند، اما سلف به او بی‌اعتنایی می‌کند. مارتینا که شخصیت معقولی است، سعی می‌کند با چند رمان ادبی سلف را از فرهنگ پوچی و از خود بیگانگی نجات دهد.

احساس ترس همیشه با سلف است، گویی چیزی او را تهدید می‌کند؛ این حس از خود بیگانگی و شک است. «ترس رو این سیاره احساس غرور می‌کنه. یکی از همین روزا به ترس نزدیک می‌شم. بهش نزدیک می‌شم و می‌گم، خب، دیگه بسته، خیلی وقته که رو ما سلطه داری، دیگه بسته، برو بیرون. ترس قلدره، اما یه چیزی به من می‌گه بزدل نیس، خیلی شجاعه. ترس منو به یه کوچه پر از جعبه‌های خالی می‌کشونه و نشون می‌ده که کی رئیسه. نمی‌دونم، شاید بهتره اجازه بدم بمونه. ترس واقعاً منو می‌ترسونه؛ واقعاً می‌ترسم» (۳).

متوجه می‌شود که در جامعه در نهایت، جان سلف که دچار سردرگمی و از خود بیگانگی شده بود مترالیستی یک فرد از طبقه کارگر نمی‌تواند شرایط زندگی خود را تغییر دهد. جامعه این اجازه را به فرد نمی‌دهد و او می‌بایست با شرایط زندگیش سازگار باشد.

نتیجه‌گیری

در یک کلمه، مارتین ایمیس به عنوان یک نویسنده‌ی معاصر سعی در نشان دادن بیگانگی انسان از خود و جامعه‌ی مادی‌گرای اواخر قرن بیستم دارد. آنچه برای انسان اهمیت دارد لذت، پول و زیاده‌خواهی است. ایمیس از خوانندگانش می‌خواهد به دنبال یک زندگی پر معنا باشند، توانایی‌های خود را بشناسند و ارزش انسانی گم شده خود را بازیابند. ایمیس زندگی سلف را به عنوان مثال به نمایش می‌گذارد تا ما را آگاه سازد که جامعه‌ی مادی‌گرا انسان را تنها و بی‌ارزش می‌سازد. بدین ترتیب از تمام موارد ذکر شده در این مقاله می‌توان چنین

استنباط کرد که زندگی در جامعه‌ی سرمایه‌داری انسان را از خود واقعی‌اش دور می‌سازد و او را برده‌ی پول و نظام سرمایه‌داری می‌کند. انسان سعی می‌کند تا خود را از دنیای سرمایه‌داری دور سازد اما این مسئله در جامعه‌ی متریالیستی غیرممکن می‌باشد. چندان پوشیده نیست که سرمایه‌داری در خود فسادِ ذاتی دارد، که نسل‌های مختلفی از متفکران به آن اشاره کرده‌اند. آدمی دچار از خود بیگانگی و نوعی خودآگاهی دروغین می‌شود. عقلانیت تولید شده توسط سرمایه‌داری باعث می‌گردد بشر از وضع انسانی خویش دور بماند و خود حقیقی خود را از دست بدهد.

منابع فارسی

۱. بشیریه، حسین. تاریخ اندیشه‌های سیاسی در قرن بیستم: اندیشه‌های مارکسیستی، تهران، نی، چاپ ششم، ۱۳۸۴.
۲. نوذری، حسین‌علی. صورت‌بندی مدرنیته و پست‌مدرنیته، نقش جهان، ۱۳۷۹.

منابع انگلیسی

1. Amis, Martin. *Money: A Suicide Note*. New York: Viking Press, 1985.
2. Benyei, Tamas. "The Passion of John Self: Allegory, Economy, and Expenditure in Martin Amis's *Money*". *Martin Amis: Postmodernism and Beyond*. ed. Gavin Keulks. New York: Palgrave Macmillan, 2006.
3. Diedrick, James. "The Fiction of Martin Amis: Patriarchy and its Discontents". *Contemporary British Fiction*. Ed. Richard J. Lane, et al. Oxford: Blackwell Pub, 2003. Print.
4. ---. *Understanding Martin Amis*. Columbia: University of South Carolina Press, 1995. Print.
5. Keulks, Gavin. *Father and Son: Kingsley Amis, Martin Amis, and the British Novel Since 1950*. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2003.
6. Rennison, Nick. *Contemporary British Novelists*. New York: Routledge, 2005. Print.
7. Tew, Philip. "Martin Amis and Late twentieth century working class Masculinity: *Money* and *London Fields*". *Martin Amis: Postmodernism and Beyond*. Ed. Gavin Keulks. New York: Palgrave Macmillan, 2006.
8. Walker, David, and Daniel Gray. *Historical Dictionary of Marxism*. US, The Scarecrow press, 2007. Print.